

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Rökstidningen.

Ammons- och Hushålls-Tidning.

N:o 30.

Lördagen den 24 Juli

1852.

Kyrko-Tidningar.

7 Söndagen efter Trefaldighet predika:

I Domkyrkan:

Ottesången v. Past. Olsson.

Högmessan: Domp. Doct. Thomander.

Aftonsången: Comminister v. Past. Claesson.

I Christinæ Kyrka:

Tyska Högmessan (kl. 9) vicar. Past. Prehn.

Svenska Högmessan (kl. 11) Bat. Pred. v. Past.

Kindberg.

I Garnisons-Kyrkan:

Högmessan: Reg. Past. Ljunggren.

I Fattighus-kyrkan:

v. Pastor Hallén.

I Hospitals-kyrkan:

v. Past. Mag. Landthom.

Bok-Annoser.

I morgon Söndagen den 25 Juli utkommer från C. Petersens Lithografiska Inrättning och Boktryckeri

Illustrerad nyaste Söndagsmagasin,

VI årgången N:o 30.

INNEHÅLLANDE:

Anton van Dyck, med porträtt. — Stabat

mater och Pergolese. — Två not-plancer. — Indianerlif. — Om framstegen i ögonsjukdomars botande med planch.

Å detta veckoblad, som hvarje Söndags morgon kl. 7 utgifves i stor quart om 8 trespaltiga sidor, kan prenumereras så väl å alla rikets Postkontor och Boklädor som hos utgifvaren med 4 R:dr B:co för hela året. Bladet tillsändes prenumeranterna kostnadsfritt.

Göteborg den 24 Juli 1852.

(144.)

Urval ur Fliegende Blätter,

Extra N:o 4,

har lemnat pressen och innehåller:

Kort och Tydelig

Undervisning

huru man skall förstå och bruka.

Runstafven

med sjelfva Runstafven i Stentryck

Pris: 16 sk. B:co.

Som det ofta i "Svenska Familjeboken" hänvisas till Runstafven, torde det icke vara utan intresse att om densamma få ett åskådligt begrepp, så mycket mer som förläggaren förutsätter, att kanske ganska få nulefvande personer varit i tillfälle att få se en runstaf. Genom en amatörs af forntids minnen benägenhet har förläggaren varit nog lycklig att

få låna ett exemplar af 1743 års upplaga, sedan hvilken tid ej honom veterligt någon ny utkommit. För att för köpare göra detta lilla arbete lätt åtkomligt, till och med för de mest aflägsne, har texten blifvit fullständigt aftryckt i Extra N:o 4 af ofvannämnde blad, hvilket N:o åtföljes af en planch öfver Runstafven, och kan man sålunda på requisition hos utgifvaren få sig detta N:o portofritt tillsänt med posten. Bladet är äfven att tillgå i rikets alla Boklädor.

Götheborg i Juli 1852.

C. Petersen.

Götheborgs Hand. o. Sjöf. Tidning yttrar: Från hr C. Petersens lithografiska inrättning härstädes har i dag utkommit, såsom extra nummer till "Urval ur fliegende Blätter" samt särskildt till salu hos utgifvaren, och i alla rikets boklädor, å 16 sk. banko, samt på postkontoren med tillägg af postförvaltarearfvode, "Kort och tydlig undervisning huru man skall förstå och bruka Runstafven, jemte en utmärkt väl lyckad lithografi öfver sjelfva runstafven. Förklaringen utgör en ny upplaga af den år 1743 i Upsala utgifna, och såväl det gamla skrifsom stafsningssättet äro oförändradt bibehållna. Denna våra förfäders almanach är numera så råkad i förgätenhet, att det yngre släktet, som intresserar sig därför, bör anse sig stå i förbindelse hos hr P., som åter framdragit den ur glömskans sköte.

Till Salu.

Rökta Rhenstekar.

D:o Gäshalfvor.

Lübsk Metvurst.

Saltad Torneå-Lax, och

färskt **Herregårds-Smör** säljas hos

HELANDER & WALLIN.

(135.)

Meyeri-Smör.

nyligen inkommit, samt fin och ordinär Ost, i större och mindre parti, hos

JOH. PETERSSON,

vid nya Torget.

(140.)

Veritabel god Blanksmörja på buteljer försäljes till billigt pris i Huset N:o 4 & 5 Spanmålgatan till venster i gården en trapp upp.

(143.)

Tomfat, försäljas af

CARL E. SVALANDER

(141.)

Tändstiekor, å 6 Rdr 32 sk. pr 100 kapslar;

Bäjerskt Öl, å 2 Rdr 24 sk. pr dusin hebuteljer och 1 Rdr 24 sk. pr dusin halfb., samt

Grått Makulatur, till billigt pris, hos

CARL E. SVALANDER.

(142.)

I KOMMISSION TILL SALU:

Ett parti Ekkärl, hel- och halfankare, till billigt pris; beställningar å större kärl emottagas af

A. NILSSON,

Drottninggatan.

(136.)

Smålands Prest-ost säljes i kommission, af

C. B. WEDBERG.

(131.)

Utbjudes hyra.

Ett större Rum med kök och nödiga bekvämligheter uthyres till den 1 Okt., hos

C. ÅMAN.

(137.)

Nästa N:o utgifves Lördagen den 31 Juli.

Götheborg, C. Petersens Officin 1852.

Den heliga veckan i Jerusalem.

Den heliga veckan i Jerusalem.

Af Penjoulat.

Den Heliga Grafwens fyrka
den 20 Mars 1833.

Onsdagen. Klokan 3 på morgonen, då ännu mörkret war utbredt öfver Jerusalem, åtföljde jag de katolska andlige till Gethsemane, i den grotta *), hwarest Christus öfverlemnade sig som försoningsoffer åt Fadren, och der, enligt Skriftens ord, hans swett war såsom blodsdroppar. Wästen wid St. Stephans-porten hade fått befallning att öppna för oss före den wanliga tiden. Grottan ligger nära Jungfru Marias underjordiska kyrka, och är temligen stor. Der finnas tre altaren. Öfver hufvudaltaret läser man följande inskrift: *Hic est locus ubi sudor factus est sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram* (Detta är stället, der Christi swett war såsom blodsdroppar, löpande ned på jorden). Från half fyra till nära sju låstes här åtta små meßer; sedan sjöngos priman, tertian och tertan, och klokan sju hölls stor meßa. Enligt gammal sed förrätta spanska andlige denna gudstjenst. Efter stora meßan sjöngs den heliga Jungfruns litanian i chör, tjuga steg från hennes graf, icke långt från den klippa, på hwilken, enligt sägen, Maria wid sin himme'sfärd lät sitt himmelsblåa skärp falla. Jag blef innerligt röd wid afhörandet af dessa sånger, der Jesu moder kallas morgonens stjärna, dörren till himlen, mystisk ros, förbundets ark. Om jorden behållit qwar någon del af den renaste bland Adams döttrar, om wid Marias graf ännu dwäljes något, som qwarleswer fring alla grafwar här nere, denna bleka och sitta stråle af lifwet, som man faller en

wältnad, då borde Marias, bland Gethsemanes oljeträo irrande wältnad med wälbehag dröja i denna grotta, der hennes ära och majestät så högtidligt prisades.

Under katolikernas gudstjenst wandrade en hopy grekiska och armenianska pilgrimer, män, qvinnor och barn, genom St. Stephans-porten till Zosaphats dal, i hwilken de med skyndsambhet nedstege, och ingingo i den Heliga Jungfruns kyrka, som nyss blifwit öppnad. Då jag, från dalens djup, såg de grekiska eller armenianska hadjis i sina swarta dräkter nedkomma från bergen wid Jerusalem, tyckte jag mig se talrika hjordar af getter, klättrande bland klipporna. Flere köpmän från bazarerna hade följt pilgrimerna. I Gethsemane såldes bröd, bakelser och konfityrer, och man spjade deras sin frukost.

Jag återkom till Jerusalem i sällskap med en ung andelig, som förde mig förbi det ställe, der Kristus föll, då man släpade honom till Kaisphas' hus med händerna bundna på ryggen. Detta ställe är wid brädden af Sidron, nära en bro, som går öfwer bäcken. Der är en flät sten, på hwilken man ser några tecken, dem man tager för märken efter Frälsarens fötter, händer och ögon. *Ecco gli piedi, gli mani, gli oechi* (se fötterna, händerna, ögonen), sade min ledsagare wördnadsfullt och med ledtröswad uppsyn. *Lo vedete con gli vostri oechi* (ni ser det med edra egna ögon), tillade den fromme patern, och höljde de heliga spåren med kyssar. Påswarne, underrättade om den ofta förnyade äwrekam, som af de christnas fromhet föröfwas på dessa märken, hafwa, wid straff af bannlysning, förbjudit att borttaga det ringaste af stenen. Men Grekerna och Armenianerna, som föga bry sig om hotelser från Rom, hafwa så misshandlat dessa wördade spår, att man nu swäriligen kan igenfåna ögon, fötter och händer. Bredwid stenen är en liten plan, på hwilken ser ännu unga oljeträd äro planterade, och

*) Swenska läsare så säkrast upplysning om de i denna uppsats nämnda orters läge i den af herr Palmblad utgifna beskrifningen om Palestina.

Den heliga veckan i Jerusalem.

som för kort tid sedan blifwit inköpt af Armenianerna. Muselmannen, som sålt den, hade speulerat på grannskapet med den heliga stenen och på köparnes fromhet, och han fick tusen piaster för en torfwa, som icke är wärd femtio. Då alla stäl- len kring Jerusalem äro heliga genom något min- ne af Kristus eller profeterna, kan besittningen af den minsta jordlapp göra en muselmans lycka.

Klockan tre eftermiddagen satte man bänkar och bönstolar wid den heliga grafwens dörr, och de andlige från klostret St. Salwator, hwilkas andakt på en gång antog ett allwarligare och djupare uttryck, sjöngo Tenebræ. Jag kan ej beskriwa, huru sublima Jeremie klagowisor och Dawids psalmer förekommio mig, när de på detta sätt upprepades mellan Golgatha och Sion. Aldrig hafwa toner funnit ett högre genswar i min själ, aldrig poesien djupare upprört min inbill- ning. Jeremie röst är en bekant röst i Jerusa- lem: när den ljuder, tycktes allt gråta, allt qwi- da. Har ni aldrig, under wandringen genom ensliga dalar, om natten, wid windens susar, li- kasom utan att weta det, lånat ert öra åt de mes- lankoliska ljud, som förlora sig i lusten, och ut- trycka en oändlig sorg? På detta sätt hör jag Jeremie sänger, som i Jerusalem på nytt wäcka sorgens känslor. Klagowisorna af profeten från Anathot *) kunna ännu tillämpas på den heliga staden. Söt omkring dottren Sion, och se, om hon bewarat något af sin fordna skönhet! Är icke dottren af Juda, som en enka och trälinna; mis- handlas hon icke ännu, som ett winträd, af hwil- ket man sliter drusworna? Har någon kommit för att hugswala henne och för att astorka de tårar, som strömma öfwer hennes kinder?

Efter klagowisorna, hwilka, i förbigående sagdt, lemna den grekiska och romerska elegien långt ef- ter sig, affjungas hundra sorgesånger, höras an-

dra susar: det är Dawid, som gråter och klagat öfwer sina fiender. Han är främmande wordet för sina bröder, okänd för sin moders barn; hans owänner hafwa gifwit honom galla till spis och ättika till dryck; den konungsliga profeten beder Gud, att deras ögon måtte förmörkas, och deras länder af swaghet beständigt wackla, att deras be- ning må warda öde, och deras hyddor obebodda. Hwilla rika färger, hwilka lysande bilder, när Dawid för sin son Salomo förkunnar den blif- wande glansen af hans regering! Den nye kon- nungen skall wara såsom regn, det på härjad mark nedfaller, såsom duggregn, hwilket jorden suktar; i hans tid skall den rättfärdige blomstras, och stor lyckalighet wara lika oförgånglig som månen. En hand full säd, på bergshöjden säd, skall gifwa en wärt, täflande i gny med Libanons skog; i städerna skola inbyggarne blomstras, såsom grönskande örter på marken *).

Dawid sjunger om himmel och jord i ewiga toner, oupphörligt omwerlande i en outtröm- lig harmonisk rikedom. Isynnerhet är han sublim, när han talar om Herran. Huru mycket höjer han sig ej öfwer Homer med sin Jupiter! Homers lyra är, i jemförelse med den konungsliga profes- tens, endast ett swagt efo mot en starkt ljudande stämna; den är, om ni will, som Salmonei kops- parbro, med hwilken denne wille härma den All- mäktiges åska. Mellan den gamla Olympens skaldkonst och Sions finner jag samma afstånd, som mellan menniskan och Gud, mellan jorden och himlen. Sedan de andlige slutat sången och med låg röst låst den bön, som följer derpå, gjorde de, efter de christnas bruk, något buller med böckerna, bänkarne och bönstolarne. De katolska barnen, spridda omkring den heliga grafwen, fram- lade med castagnetter och andra instrumenter af träd. De turkiska kommissarierna jagade dem ut

*) Jeremie föbelscert.

*) Efter Lingstadius.

Den heliga veckan i Jerusalem.

kyrkan, och den lilla truppen gick rundtomkring den heliga grafwens qvarter med sin musik, och stadnade wid porten af hvarje katolskt hus.

Sfärthorsdagen. Ett altare är upprest wid den heliga grafwens dörr, likasom på palmsöndagen. Man har rundtomkring i flera rader uppställt stora silfverstakar, med waxljus från Venedig af åtta tumsk tjocklek. Framför altaret är en bred tapet. Blommor och ljus i myckenhet bekransa den heliga grafwen. Kyrkporten är stängd, att ceremonien ej må störas af de många pilgrimerna. Likväl hade ett temligen stort antal Greker och Turkar fått slippa in, och alla grupperat sig omkring grafwen. Lästarne, som tillhöra Armenianerna äro upptagne af denna nations qvinnor, hvilka tillbragt natten i kyrkan, för att få vara närvarande wid den katolska högtidligheten. På alla pelare deromkring hade Greker uppflåtrat och stodo der som bilder. Flere Greker hade också klifwit upp på gallret kring deras chor, som ligger midtemot grafwen. Ett dusin Turkar, wäpnade med käppar och spön, wäskade öfwer ordningens bibehållande.

Klockan 9 börjades messan. Skruden, som begagnas wid de heliga mysteriernas firande, förwånade mig genom sin prakt. De heliga kärilen äro af guld, mycket wäl arbetade. Skruden och kärilen bära portugisiska wapnet. Jag tror ej, att någon öfwersteprest i det gamla Israel någonsin wisat sig inför Herrans altare i mer lysande drägt, än den fattige patern, som i dag offerade efter nya testamentets lag. Denna dagens högtid är ett ärligen förnyadt firande af nattwardens insittelse, hwarigenom Trälsaren, för att tala i kyrkans språk, samtyckte att blifwa ett lefwande offer för alla människors synder.

De katolska presterna och munkarne anammas de alla gemensamt nattwarden, de förre i messstjörta och stola, de sednare i den enkla bruna kåpan med det hvita snöret. Några katolska Ara-

ber och tjugu qvinnor deltog äfwen i den heliga måltiden. De öfriga katolikerna i Jerusalem hade kommunicerat i dagbräckningen, i klostret St-Salwators kapell. Dessa arma Araber närmade sig till nådens bord med en rörande andakt och ödnajuhet, som hos mig återkallade minnet af våra missionärers berättelser om de amerikanska öfnarnas wilda söner, hvilka blifwit deras religionsbröder. Efter messan hölls en procession i kyrkan med mycken prakt och majestät. De andlige gingo två och två, med ljus i händerna; sex munkar, klädda i chorkåpor af rött sidentyg, buro en lysande thronhimmel; en prest gick bakom messpresten och bar ett slags skärm af siden med guldpaljetter, ämnad att wid alltför tränga passager nyttjas i stället för himmeln. Några ögonblick före processionens början wisade man mig den äran, att tillbjuda mig bära skärmen. De beskedliga presterna gjorde sig på förhand ett nöje att se en resande Fransman åtfölja dem i processionen. Men ceremonimästaren förklarade, att jag nödwändigt måste påtaga messstjörta. Jag war föga böjd att på detta sätt förändra klädsel, och skärmen blef buren af en prest. Ni bör weta, att den ära, man ämnade mig, wanligen förbehålles de konsulur, som under den heliga veckan befinna sig i Jerusalem.

Processionen gick två gånger omkring den heliga grafwen, under affjungande af en hymn, hvars ämne är nattwardens myster; derefter tog den wägen fram åt Smörjeljestenen och Salwaria*). Den återkom till grafwen genom Magdalenas kapell. Efter en sjerdedels timmes bön inträdde messpresten i grafwen, för att der nedsätta kalken med brödet och winet. Derefter aflädde man de altaren, som tillhöra katolikerna, och några andlige sjöngo w e s p e r n wid dörren

*) D. ä. Golgatha, som också ligger inom den widlösta kyrkans murar.

Den heliga veckan i Jerusalem.

till grafven. I de verser, som jag hörde, anmärkte jag dessa ord: "Om du fruktar Gud och wandrar hans vägar, skall du förda ditt arbetes lön och blifwa lycklig; din hustru skall wara i ditt hus, som ett fruktbarande winträd, och dina barn, som telningar af oljeträd omkring ditt bord."

— En munk uttrade halfhögt och sorgligt: "Hwad min landsflykt är långvarig! Jag har bott med Sedars inwånare; min själ har länge varit som en främling."

När denna sista ceremoni war slutad, sökte de turkiska polisbetjenterna och klostret St. Salwators janitscharer under mer än en timmes tid, genom rop och bultande, förmå folket att utrymma kyrkan. Största antalet drefs ut; men flere grekiska och armenianska kristna samt några Turkar undgingo waktens uppmärksamhet derigenom, att de gömde sig bakom pelare eller altaren, eller i små mörka kapell. Wid middagstiden tillstöts kyrkporten. Den kommer ej att åter öppnas förrän i morgon afton. Jag är instängd med de andlige och med två eller tre hundra katoliker, män, qwinnor, barn, spridda om hwarandra i helgedomen.

Klockan tu. eftermiddagen börjades fottwagnings-ceremonien. Patern wifarien i mesh-strud, åtföljd af en diaconus, wisade sig wid grafvens dörr. En broder bar ett silfwerfat fullt med grant utsydda linnedukar; ett annat silfwerfat war för dem i beredskap, sedan de blifwit nyttjade. Watten till ceremonien war gjutet i ett stort silfwerkäril af rund form, stämplat med portugisiska wapnet. De båda faten buro spanska wapnet. Tolf andlige hade blifwit kallade till fottwagningen. Ceremoni-mästaren uppgaf för meshpresten namnen på de tolf bröderna, och tillade några inbjudningsord. Meshpresten, på knä, i den mest ödmjuka ställning, lifasom fordom Kristus på berget Sion, twådde och astorkade nu de tolf apostlarnes fötter. Så snart han hade astorkat en

apostels fot, gjorde han med tummen ett forstreck och kyfte honom wördnadsfullt; sedan gaf han honom ett crucifix. Jag såg en munk smälta i tårar, under det patern wifarien war sysselsatt med honom; han tyktes säga till patern, lifsom fordom Petrus till sin mästare: Herre skulle du två mina fötter!

Jag gick in i den heliga grafven, för att se, hwar man satt det öfwerblefna af nattwarden. Brödet och winet förwaras, som jag förut nämnt, i en guldskåf; denna är nu betäckt af en duk och står i ett flyttbart tabernakel af silfwer, två fot högt, en och en half fot bredt. Tabernaklet, en skänk af Spanien, står på marmorstenen i grafven. Det inre af grafven upplyses af hundra lampor. Här är ett litet silfweraltare, prydt med ädla stenor, lifaledes en skänk af spanska folke. De andlige tillbringa, två och två, en timme i den heliga grafven, för att bedja wid tabernaklet.

Mellan hwarje katolsk ceremoni springa små barn och leka. Karlarne samtala eller wandra af och an. Fruntimmerna skratta och prata, som i ett harem eller i ett sällskap på landet. Man åter, man dricker, man röker tobak omkring den gudomliga grafven. Då man ser den bullersamma blandningen af Greker, Armenianer, katoliker och Turkar, utsträcka på stengelsvet, somliga wid foten af ett altare, andra wid ingången till ett kapell, skulle man tro, att karawaner af olika nationer kommit att hwila sig i detta tempel, som i en khan. Grannskapet af St. Helenas kapell, Lottkastningskapellet*) och hela sträckan fram till Magdalenas kapell erbjuda i denna stund anblicken af en bazar. Der säljas alla slags matwaror, som på ett torg; der dricker man sitt mocca, som på ett kaffehus i staden, och, knappt vägar jag skrifa det, köks-öset blandar sig med den heliga rökelsen.

*) Se uppblygt på det ställe, der frigofnektarne kastade lott om krossarens släder.

